

Nők a pályán

Szerző: Dr. Tóth Gergely / KÖVET Egyesület

„Bármely társadalom mércéje az, hogyan bánik a nőkkel és a lányokkal.” – Énekl az *Ibeyi* duó *Nincs olyan ember, aki elég nagy lenne a karjaimnak* c. számában. Ők már csak tudják, mi az elnyomás: a két fiatal, ikerpárt alkotó énekesnő őseit Nigériából hurcolták el Kubába rabszolgaként az 1700-as években. Ma is keresik felszaggatott gyökereiket, bár már Párizsban születtek. Az előadóművészeknek „könnyű”: közöttük nincs már nemi diszkrimináció. Ám ez nem feltétlenül igaz más területeken.

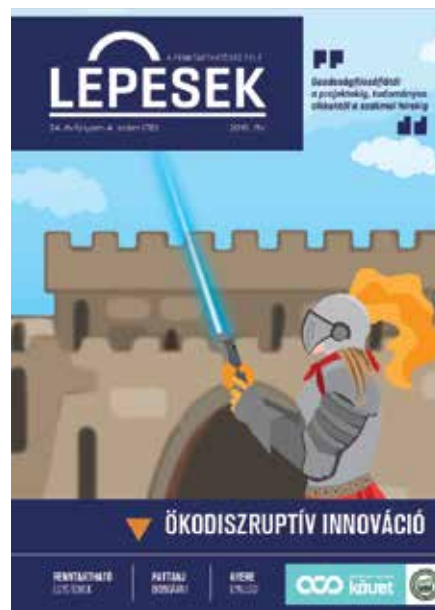
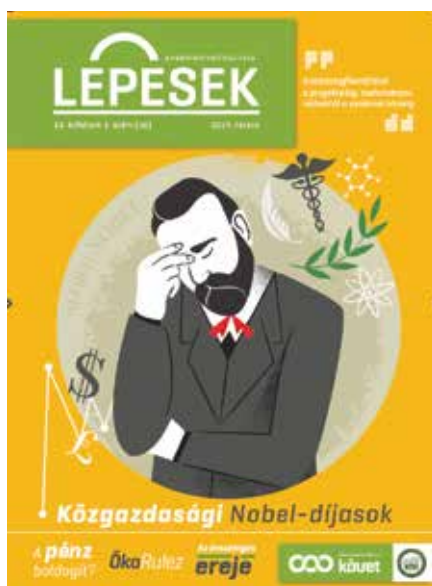
Az Európai Unióban átlagosan 16,2 százalékkal keresnek többet a férfiak azonos munkakörben. Ez a szám hazánkban kicsivel jobb [15,1]. A különbséget mindenütt nagynak ítélik, ám nem árt egy kis összehasonlítás: egyes nagyvállalatoknál a legrosszabbul fizetett dolgozó és a vezérigazgató fizetése között megszokott a több százszoros különbség, de több ezerszeres is előfordul. Az afrikai országokban pedig 30-ad része az egy főre jutó jövedelem az európai átlagnak. Az egyenlő esélyek biztosítása tehát más helyeken még nagyobb csorbát szenved. Ha még jobban kitekintünk a térben és időben, az igazságtalan bérezés messze nem a legsúlyosabb probléma.¹ Egy afrikai doktorandusz-hallgató panaszkodik, hogy hiába szerzi meg Magyarországon az otthon egyébként igen sokat érő PhD-fokozatot, saját hazájában nem taníthat egyetemen, mert nő. A fejletlen Afrika, mondhatnánk, de Magyarországon is csak 1895-ben engedélyezték, hogy nők egyáltalán beiratkozhasanak egyetemre. *Maria Montessori* olasz orvosnő, pedagógus és pszichológus is az első hazájában diplomát szerzett nő volt ebben az időben.

A fejlett országok e tekintetben az igazságosság felé haladnak: Ma már nagyjából annyi nőt, ahány férfit vesznek fel a felsőfokú tanintézetek. A vállalati felelősség gyakorlatában és az antidiszkriminációs jogszabályokban kvótákkal próbáljuk elősegíteni az egyenlő esélyeket. De valóban jobb lesz-e a világnak, a nőknek és a fenntartható fejlődésnek, ha

1 A fejlett országok nemi diszkriminációs problémái nevenségesnek hathatnak messziről nézve: a lányoknak „a világ boldogtalanabbik felén” már megszületni is nehéz: 1970 óta becslések szerint 23 millió leánygyermek tűnt el a felmérésbe bevont 12 országban a szelektív abortusz szörnyű gyakorlata miatt. Indiában a művi terhességmegszakítások 99%-a leánygyermekre érint. A harmadik világban pedig több százezer kislány hal meg 5 éves kora előtt, mert elhanyagolják nemi hovatartozása miatt [Jámbor-Miniska Zsejke [2020]: Kislány lesz vagy abortusz? Képmás, 2020. február, 22-25. o.]

a céges felsővezetők, parlamenti képviselők s kutatóprofesszorok között fele arányban dolgoznak majd nők? Valószínűleg csak akkor, ha ezzel párhuzamosan a női értékek is teret nyernek: kapcsolat- az eredményorientáltság mellett, eltolódás a versenytől az együttműködés felé, a munka célja inkább az ember legyen, mint a profit, stb. Ha a férfiasnak tekintett értékeket rákényszerítjük a női vezetőkre, az valószínűleg sok boldogtalanságot és kétes eredményt hoz. Értékrendváltásra van tehát szükség, a nőinek tekintett értékek elterjesztésére az agresszív versenyszellem helyett.

A mellékelt ábrán három Lépések-címlap és a múlt szám egyik elvetett terve szerepel. Ha *Füles* stílusban fogalmazunk: a négy kép között számos nagy és egy apró különbség látható. A nagy különbség a szín, a lapszám [58, 77, 78] és a téma. A nagy azonosság, hogy mindegyik számban van olyan cikk, mely a közgazdasági paradigma csúcsáról szól, a múltban, jelenben és jövőben. Nobel-díjas közgazdászokról és a növekedéskor utáni [köz]gazdasági paradigma megálmódóiról, első megvalósítóiról esik szó bennük. Ám ha a nagy különbségeket könnyen, a nagy közös nevezőt kissé nehezebben,

a kis különbséget szinte alig lehet megtalálni: egyedül a 4. címlap ábrázol nőt.

A közgazdasági Nobel-díjat 1969 óta ítéli oda a Svéd Nemzeti Bank. A tavalyi év végéig mindössze egyetlen nő kapta meg, *Elinor Ostrom* 2009-ben. A díj 2019. évi kitüntetettjei három tekintetben is formabontóak. Először is hárman kapták meg a díjat megosztva: *Abhijit Banerjee*, *Esther Duflo* és *Michael Kremer*. Másodszer van női díjazott, ráadásul Banerjee és Duflo közösen kutató házaspár. Harmadszor, s talán ez a legfontosabb: a téma nem főáramú. A bizottság hivatalos indoklása szerint a tudósok „a globális szegénység felszámolásának újszerű megközelítéséért” kapták meg a magas rangú elismerést.

A történelemből mindenki tud nőket említeni a világ kimagasló politikai és szellemi vezetői közül. Elég csak Kleopátrára, Mária Teréziára vagy Teréz anyára gondolnunk. Ám ők inkább kivételszámba mennek; a hírneves [és persze a hírhedt] emberek között messze több a férfi, mint a nő. A történelem ugyanis leginkább a nagy hősök nevét jegyzi meg, s a „gyengébbik nem” inkább a hétköznapi hősiességben jeleskedik. A hagyományos szerepfelfogás szerint a férfi feltalál, a nő gondoskodik róla, hogy ne örüljön meg [ld. a zseni és örült közötti szűk mezsgyét]. A férfi várost hódít vagy véd, a nő gondoskodik a gyerekekről, éleletről. Egy szóval a férfi a fronton, a nő a hátszágban harcol. Ez persze csak sztereotípiák, melyek alól sok a kivétel [ld. az Egri nők c. képet].

Ám minden sztereotípiának van valami tényalapja, a nők „kisebb nagy nevének” oka valószínű értékrendünk. Jobban megjegyezzük a világhódítók nevét [legyen bár hős vagy velejéig romlott az ember], mint a hétköznapi helytállókat. *Példabeszédek könyve* pont ellenkezőleg fogalmaz: „Többet ér a türelmes a hősnél, s aki uralkodik önmagán, különb annál, aki városokat hódít.” [Péld 16,32].

A másik hiba a világ fejletlen országaiban a nők alapesélyeinek erős korlátozása. Még az alapvető iskolázottság, önálló munkához, szavazáshoz való jog vagy akár a házastársunk felnőtt, érett fejjel való kiválasztásának joga is hatalmas társadalmi akadályokba ütközik a világ számos országában.

A legújabb átfogó terv a globális felmelegedés megállítására *Paul Hawken* nevéhez fűződik. A szerző már több nagy hatású könyvet adott közre, melyek közül kiemelkedik a *The Ecology of Commerce* [1993] és a *Natural Capitalism* [1999]. Hawken ezúttal egy nagy projektet szervezett: *Drawdown*, melyben százánál több tudós működik közre. A szó magyarra körülbelül *szint-süllyedésnek* vagy *depresszió* fordítható, de

Székely Bertalan: Egri nők, 1867

gyakorlatilag csúcspontot jelent. A tudósok azt az időpontot értik rajta, amikortól a szén-dioxid-szint tartósan elkezd süllyedni. A projektet rendkívül ambiciózus honlap [www.drawdown.org] és egy 2017-ben megjelent könyv² is támogatja. De hogy jön mindez a nőkhöz? Nos, a legnagyobb hatású intézkedések listáján a lányok alapfokú oktatása és a családtervezés együttesen az első helyet szerzi meg, azaz több [közel 60 Gt] CO₂-kibocsátást lehetne velük megtakarítani, mint pl. napelemekkel és növényekben gazdag táplálkozással együttvéve.

Végül nézzük meg a nők szerepét a 2000 éve fennálló, ergo de facto fenntartható kereszténységben.³ A 12 apostol között nem volt nő, s a Római Katolikus Egyházban ma is csak férfit szentelhetnek pappá, ráadásul a cölibátus is kötelező számukra. Látszólag tehát idejémtúlt, s végsőkéig diszkriminatív a rendszer. Ha jobban belenézünk, akkor azonban pont ellenkező benyomást kapunk: nők tarthatnak igeliturgiát, a legtöbb református vallásban lelkészé lehet szentelni őket, a r.k. szerzetes nővérek száma pedig 12-szer meghaladja a férfi testvérekét. 2017-ben például 414 582 r.k. papot tartott nyilván a statisztika a világon, valamint 51 535 férfi, 648 910 női szerzetest.⁴ Ergo a felszen-

2 Magyarul: Visszafordítható. HVG Könyvek, 2019.

3 Talán elsőre furcsán hat ez egy szaklap hasábjain, de ahogy Kiss Ulrich jezsuita fogalmazott: „A világ legrégebben és folyamatosan működő multinacionális nagyvállalatának [értsd: Római Katolikus Egyház] egy közel 500 éves leányvállalatától jövök [értsd: Jézus Társasága]”. A fenntarthatóság és társadalmi felelősség útjait kereső vállalatoknak tehát mindenképp érdemes tüzetesebben megvizsgálni az egyház és néhány szerzetesrend működését, ami egyes vezetői szemináriumok témája is.

4 Forrás: Center for Applied Research in the Apostolate, <https://cara.georgetown.edu/frequently-requested-church-statistics/>, leolvasás: 2020-02-05.

Bouguereau: Piacról hazatérő lányok, 1869

telt nők száma messze meghaladja a férfiakét, még a hagyományait kényesen őrző római katolikusoknál is. Sokatmondó statisztika lenne megnézni, a szentek között mennyi a férfi és a nő. Érdekes Jézus példája is: végig voltak – habár nem „hivatalos” apostoli minőségben – élvonalbeli női követői, keresztje alatt ott áll például leghívebb tanítványa, Mária Magdolna. A hívők pedig Szűz Máriát tisztelik elsőként a szentek, s az emberek között.

S itt válik fontosabbá a minőség a számosságnál: Mária nem vitt végbe semmi látványos dolgot, női értékei, csendes türelme és a lelki szenvedés elviselése [„A te szívemet hét törő dőfi át!”] azonban messze a vértanúk, egyháztanítók és evangélisták fölé emelik. A fenntartható és emberi fejlődésnek tehát talán a legfontosabb kulcseleme, hogy engedjük a jó női értékeket elterjedni a vállalati világban, gazdaságban, politikában. Bölcsesség, mértékletesség, szelídség, könyörület.

A tanulmány a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával az NKFI Alapból valósult meg [K 120044].

Bouguereau: Charity, 1878